

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Västra Nylands välfärdsområde

Sosiaali- ja terveyspalvelujen myöntämisen perusteet, ehdot ja kriteerit poliittiseen päätöksentekoon

Yhteiset sosiaali- ja
terveyspalvelut

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Yhteiset sosiaalipalvelut	2
2.1	Toimeentulotuen myöntämisen nykytilanne	2
2.2	Toimeentulotuki	3
3	Lapset, nuoret ja perheet	9
3.1	Omaishoidon tuki	9
4	Liite: Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella.....	14
4.1	Dokumentin tarkoitus.....	14
4.2	Valmisteluryhmä	14
4.3	Muutoshistoria	14
4.4	Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella.....	14
4.5	Soveltamisohjeen tarkoitus	14
4.6	Toimeentulotuen osat.....	15
4.7	Toimeentulotuen hakeminen ja päätöksenteko	15
4.8	Kiireellinen toimeentulotuki	17
4.9	Täydentävä toimeentulotuki	18
4.10	Ehkäisevä toimeentulotuki	19
4.11	Välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen	20
4.12	Toimeentulotuen omavalvonta ja muutoksenhaku	21
4.13	Lastensuojelun jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisen ohje	21

1 Johdanto

Tämä dokumentti kuvaa yhteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen ne myöntämisen perusteet, ehdot ja kriteerit, jotka vaativat poliittista päätöksentekoa.

Luvussa 2 käsitellään yhteisiin sosiaalipalveluihin kuuluvaa toimentulotukea ja luvussa 3 käydään läpi 0-17-vuotiaiden omaishoidon tuki. Luku 4 sisältää liitteen, joka tarkentaa toimeentulotuen päätöksentekoon liittyviä käytäntöjä, periaatteita ja lähtökohtia.

2 Yhteiset sosiaalipalvelut

2.1 Toimeentulotuen myöntämisen nykytilanne

Koska täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen kriteerien tulee olla hyvinvointialueella yhteneväiset 1.1.2023, on tätä varten muotoiltu tarkempi yleinen ohje, joka ohjaa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella (erillinen dokumentti "Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella"). Ohjeessa tarkennetaan päätöksentekoon liittyviä käytäntöjä, periaatteita ja lähtökohtia. Ohjeessa määritellään myös jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisen kriteerit.

Ohje löytyy tämän dokumentin liitteistä luvusta 4.

2.2 Toimeentulotuki

Palvelun tai palvelutason nimi	Palvelun tai palvelutason lyhyt kuvaus	Myöntämisen perusteet, ehdot ja kriteerit
Toimeentulotuki	<p>Toimeentulotuen tarkoituksena on turvata henkilön välttämätön toimeentulo ja itsenäinen selviytyminen poikkeuksellisissa tilanteissa.</p> <p>Hyvinvointialue myöntää täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea välttämättömiin menoihin, jotka eivät kuulu Kelan perustoimeentulotuen piiriin. Tuen myöntäminen on harkinnanvaraista, ja se arvioidaan aina tapauskohtaisesti.</p> <p>Ehkäisevää tukea voidaan myöntää, mikäli se on välttämätöntä henkilön elämäntilanteen parantamiseksi tai vaikeuksien lievittämiseksi. Tuen tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen ei riipu siitä, onko henkilö oikeutettu perustoimeentulotukeen, vaan tukea myönnettäessä huomioidaan tosiasiallinen taloudellinen tilanne.</p> <p>Toimeentulotuen myöntäminen perustuu lakiin toimeentulotuesta (Laki toimeentulotuesta 1412/1997).</p>	<p>Täydentävä toimeentulotuki</p> <p>Täydentävää toimeentulotukea voidaan harkinnalla myöntää henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuviin, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi, tarpeelliseksi harkittuihin menoihin (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 7 c §).</p> <p>Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä hakijalla tulee olla Kelan päätös kyseiselle kuukaudelle. Pieni ylijäämä Kelan tekemässä perustoimeentulotuen laskelmassa voidaan harkinnalla jättää huomioimatta päätöksessä täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä.</p> <p>Täydentävän toimeentulotuen harkinnassa huomioon otettavia asioita</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hakijalla on muita kuin perustoimeentulotuesta huomioitavia asumismenoja • Hakijalla on lapsen harrastusmenoja, joiden huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi • Hakija on ollut pitkäaikaisesti tai toistuvasti toimeentulotuen saajana • Hakijalla on erityinen elämäntilanteeseen ja olosuhteisiin liittyvä tarve tai meno, jonka huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi • Hakijalla on pitkäaikainen tai vaikea sairaus tai muu erityinen tilanne, eivätkä perustoimeentulotuki ja muut etuudet kata kaikkia tarpeelliseksi katsottuja menoja. Hakijalla on oltava julkisesta terveydenhuollosta esitetty lääkärintuoto tai muu asiantuntijan selvitys. Menoina hyväksytään ensisijaisesti julkisen terveydenhuollon kulut. <p>Täydentävässä toimeentulotuesta on menoja, joita voidaan normittaa ja ohjeistaa. Nämä menot määritellään erillisessä liitteessä. Täydentävä toimeentulotuki on lisäksi suunnitelmallisen sosiaalityön väline, joka edellyttää joissakin tilanteissa asiakkaan elämäntilanteen kartoittamista yhdessä hänen kanssaan.</p> <p>Täydentävää toimeentulotukea voi olla mahdollista saada esimerkiksi seuraaviin asioihin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kohtuullinen edunvalvontapalkkio • kohtuulliset harrastuskulut

		<ul style="list-style-type: none"> • hautaukseen ja hautajaisiin liittyvät välttämättömät kustannukset • välttämättömät kodinhankinnat. Näitä voivat olla esimerkiksi astiat, huonekalut, kodintekstiilit, kodinkoneet ja kodin perustamiskustannukset • eräät lastentarvikkeet, esimerkiksi polkupyörät, lastenvaunut tai rattaat • opiskelusta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset esimerkiksi niiden osalta, joita maksuton toinen aste ei koske • tuetun loman eli järjestön tai yhdistyksen järjestämän loman omavastuuosuus ja kohtuulliset matkakustannukset • tutkintojen rinnastamispäätös. <p>Ehkäisevä toimeentulotuki Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 13 §: Kunta (myöhemmin hyvinvointialue) myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.</p> <p>Ehkäisevä toimeentulotuki on osa viimesijaista taloudellista tukea ja se on suunnitelmallisen sosiaalityön väline. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta, omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.</p> <p>Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää lapsiperheille ja nuorille esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseksi ja lapsen kasvuolosuhteiden turvaamiseksi erityisesti monilapsisille perheille sekä perheille, joissa on vammaisia tai vakavasti sairaita lapsia nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin ja aktivointia tukeviin toimenpiteisiin.</p> <p>Lisäksi ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää</p> <ul style="list-style-type: none"> • ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi • äkillisestä kriisistä johtuvien vaikeuksien lievittämiseksi • pitkäaikaisen toimeentulotuen tarpeen katkaisemiseksi
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • muuhun tuen saajan sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista edistävään tarkoitukseen. <p>Ehkäiseväksi toimeentulotueksi luokitellaan muun muassa vuokra-, sähkö- ja vesilaskujen rästimaksut. Päätöstä tehtäessä huomioidaan kuitenkin asiakkaan mahdollisuudet selvittää rästimaksuista itse maksusuunnitelman tai perustoimeentulotuen tuloylijäämän avulla.</p> <p>Ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään yleensä kertaluonteisesti, ellei henkilön tilanne toisin vaadi. Sen tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä ei ole rajattu yllä mainittuihin tarkoituksiin, vaan tukea tulee käyttää tarpeen mukaan. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen ei ole riippuvainen asiakkaan oikeudesta perustoimeentulotukeen, vaan tukea myönnettäessä huomioidaan asiakkaan tosiasiallinen taloudellinen tilanne. Tuen tarvetta arvioitaessa tulee selvittää, onko hyvinvointialue velvollinen järjestämään palvelun sosiaalihuoltolain tai muun lainsäädännön perusteella.</p> <p>Välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen</p> <p>Jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu (Sosiaalihuoltolain 12 §). Lähtökohtana on asiakkaan tuen tarve, jonka arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö. Välttämätön toimeentulo voidaan turvata ehkäisevällä toimeentulotuella tai sosiaalihuoltolain 12 §:n perusteella. Ensisijaisesti Kela myöntää kiireellisen toimeentulotuen kunnassa oleskelevalle (ruoka ja lääkkeet). Hyvinvointialueella arvioidaan henkilön majoitustarve sekä muun välttämättömän taloudellisen tuen tarve.</p> <p>Paperittomana pidetään henkilöä, joka asuu ja elää jossakin valtiossa ilman täyttä laillista oleskeluoikeutta. Paperittomaksi ei katsota henkilöä, jonka oleskelun luonne on muuta kuin tilapäistä. Kotikuntalain mukainen kotikunta puoltaa osaltaan oleskelun luonteen arvioimista muuksi kuin tilapäiseksi. Ennen tuen myöntämistä tulee selvittää, onko henkilö saanut vastaanottorahaa vastaanottokeskuksesta, perustoimeentulotukea Kelasta tai tukea toiselta hyvinvointialueelta. Henkilöä on voitu avustaa kunnasta tai hyvinvointialueelta aiemmin asiakastietojärjestelmän keinotekoisella</p>
--	--	--

		<p>henkilötunnuksella tai hänellä voi olla henkilötunnus.</p> <p>Hyvinvointialue voi hakea Kelasta valtionkorvausta kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden paperittomien (joiden vastaanottopalvelut on päätetty) kiireellisiin ja välttämättömiin sosiaalihuollon kustannuksiin. Näitä ovat ruoka, lääkkeet ja tilapäinen majoitus.</p> <p>Kun hakijan toimeentulotuen tarve on kiireellinen, hakemus on käsiteltävä hakemuksen saapumispäivänä tai sitä seuraavana arkipäivänä. Kelan myöntämä perustoimeentulotuki on ensisijainen toimeentulotuen muoto myös kiireellisissä toimeentulotuen tarpeissa. Kela tekee päätökset perustoimeentulotuesta kiireellisenä tarpeen vaatiessa. Hakijaa ohjataan tekemään perustoimeentulotukihakemus Kelalle ja pyytämään Kelaa käsittelemään hakemus kiireellisenä. Kiireellisessä tilanteessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta, muussa tapauksessa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 14 b §, 14 c §).</p> <p>Kiireellinen toimeentulotuki Kiireellistä perustoimeentulotukea haettaessa hakijan on asioitava Kelan palveluneuvojan kanssa henkilökohtaisesti joko puhelimitse tai toimistossa ja esitettävä perusteet kiireellisyydelle. Kiireellisen tuen tarve voi syntyä esimerkiksi alla mainituilla perusteilla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • akuutti tarve ravintomeneihin • sähkösaanti tai lämmitys vaarantuu • akuutit lääketarpeet • häätö tai häätöuhka, akuutti tarve • matkakulut (sairaalasta kotiutuminen) • sairastuminen tai onnettomuus (sairaalahoido, tulipalo) • perhekriisi (ero tai perheväkivalta, läheisen kuolema) • rikoksen uhriksi joutuminen. <p>Hyvinvointialue voi myöntää toimeentulotukea poikkeustilanteissa kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi ilman, että oikeutta perustoimeentulotukeen on arvioitu ja ratkaistu Kelassa (TTL 14 §). Tällöin tuki on ehkäisevää toimeentulotukea, eikä sitä oteta tulona huomioon perustoimeentulotukipäätöksessä. Virka-ajan ulkopuolella ennakoimattomat tilanteet arvioidaan sosiaali- ja kriisipäivystyksessä.</p> <p>Täydentävän toimeentulotuen päätöstä ei tehdä kiireellisenä ilman Kelan laskelmaa ja päätöstä.</p>
--	--	--

		<p>Päätöksen ehkäisevästä toimeentulotuesta (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 13 §) voi tehdä ilman Kelan päätöstä ja laskelmaa, mikäli asia on kiireellinen ja arvioidaan, ettei asiakkaalle synny oikeutta perustoimeentulotukeen.</p> <p>Lastensuojelun jälkihuollon taloudellinen tuki</p> <p>Kunnan jälkihuoltovelvoite syntyy, mikäli nuori on ollut sosiaalitoimen huostassa tai hän on ollut sijoitettuna puoli vuotta avohuollon tukitoimena. Jälkihuollon nuoren taloudellisesta tukemisesta määrätään lastensuojelulain 12. luvussa.</p> <p>Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta. (Lastensuojelulaki 75§, 3. mom.)</p> <p>Jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää asumiseen, opintojen ja työllistymisen tukemiseen sekä muuhun itsenäistymiseen. Taloudellista tukea voidaan myöntää</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perustoimeentulotukena (Kela) • Täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena • Lastensuojelulain mukaisena jälkihuollon taloudellisena tukena • Itsenäistymisvaroista <p>Jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren kohdalla täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää perustoimeentulotuen täydentämiseen silloin, kun asiakkaalla on toimeentulotukioikeus ja hän sitä hakee. Jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää muissa tilanteissa, joissa jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta on perusteltua lastensuojelulain mukaisesti tukea taloudellisesti hänen kuntoutumisensa ja asumisensa tukemiseksi ja turvaamiseksi. Jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisestä päättää sosiaalihuollon ammattihenkilö. Lastensuojelulain 30 § mukaan jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen.</p> <p>Lastensuojelulain mukaista jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Autokouluun • Harrastuksiin • Matkoihin sukulaisten tai nuorelle läheisten henkilöiden luokse • Opintoihin • Perhejuhliin
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Harkinnanvaraisena tilapäisenä tukena pakollisissa asumis-, ruoka- tai lääkemenoissa <p>Jos lapsella tai nuorella on sijoituksen aikana perintäkelpoisia etuuksia, sosiaalitoimi varaa lastensuojelulain 77 § mukaisesti perityistä etuuksista 40% itsenäistymistä varten. Näitä kertyneitä varoja kutsutaan itsenäistymisvaroiksi. Jos lapsella tai nuorella ei ole itsenäistymisvarjoja tai ne ovat riittämättömät, sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta tuetaan asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa. Jälkihuollossa olevalle nuorelle voidaan myöntää lastensuojelulain mukaisena jälkihuollon taloudellisena tukena alkuavustusta.</p> <p>Lastensuojelulain mukaisen jälkihuollon taloudelliseen tukeen sisältyy menoja, joita voidaan normittaa ja ohjeistaa. Nämä menot määritellään erillisessä liitteessä. Jälkihuollon taloudellista tukea arvioidaan yksilöllisesti jälkihuollon asiakassuunnitelman laatimisen yhteydessä.</p> <p>Toimeentulotuen hakemisesta, päätöksenteosta, omavalvonnasta ja muutoksenhausta on tarkemmin määritelty liitteessä. Täydentävässä toimeentulotuessa ja lastensuojelun taloudellisen tuessa on menoja jotka voidaan normittaa. Ne määritellään päätöksentekijöille tarkoitettussa erillisessä ohjeessa.</p>
--	--	---

3 Lapset, nuoret ja perheet

3.1 Omaishoidon tuki

Omaishoidon tuen myöntämisen perusteet on valmisteltu kaikkien ikäryhmien osalta ikääntyneiden valmisteluryhmässä. Ikääntyneitä ja aikuisia (≥ 18v.) koskevat myöntämisen perusteet käsitellään ikääntyneiden päätöksenteon yhteydessä. Alla näkyvät kaikkia ikäryhmiä koskevat yleiset edellytykset ja 0-17-vuotiaiden omaishoidon tuen myöntämisen perusteet.

Palvelun tai palvelutason nimi	Palvelun tai palvelutason lyhyt kuvaus	Myöntämisen perusteet, ehdot ja kriteerit
Omaishoidon tuki	<p>Omaishoidon tuki muodostuu omaishoitajan hoitopalkkiosta ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea omaisen antamaa hoitoa ja huolenpitoa kotona.</p> <p>Omaishoidon tukea on saatavilla koko Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella mutta omaishoitajan vapaan ajaksi järjestettävien eri palvelujen saatavuus vaihtelee.</p>	<p>Yleiset edellytykset</p> <p>Omaishoitolain (937/2005 §3) mukaan hyvinvointialue voi myöntää omaishoidon tukea, jos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa; • hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla; • hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia; • omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää; • hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja • tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista. <p>Omaishoidontuki on harkinnanvarainen etuus, jota myönnetään hyvinvointialueen talousarviossa varatun määrärahan puitteissa. Hakijan avun ja hoidon tarvetta arvioidaan ja verrataan kokonaisuutena muihin hakijoihin. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella omaishoidon tuki kohdennetaan vaativampaan hoitoon ja hoivaan seuraavien ehtojen ja perusteiden mukaisesti:</p> <p>Omaishoito on vaativaa ja jatkuvasti päivittäin sitovaa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaishoidon tuen myöntäminen edellyttää aina tavanomaisen läheissuhteen ylittävää, henkilökohtaiseen hoivaan ja hoitoon kohdistuvaa ohjausta, tukea ja/tai avustamista (esim. siirtymisissä, liikkumisessa, WC-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailussa, lääkehoidossa,

		<p>hoitotoimenpiteissä, kommunikaatiossa). Omaishoidon vaativuutta voivat osaltaan lisätä vaikeat hoitoon reagoimattomat psyykkiset oireet, haastavat käytösoireet, sosiaaliset tai turvallisuuteen liittyvät oireet tai vaikeat aistivammat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ainoastaan asioiden hoito ja kodinhoito eivät ole riittäviä perusteita omaishoidon tuen myöntämiselle. Perheen normaalit sisäiset vastuut, esimerkiksi puolisoiden välinen tavanomainen auttaminen ja vanhempien tavanomainen vanhemmuus (lapsen ikätason mukainen hoito, kasvatustuki ja huolenpito), ovat omaishoidon tuen ulkopuolella. • Omaishoidon sitovuuteen vaikuttavat hoidettavan itsenäinen tai ikätasoinen toimintakyky sekä hänen omaishoitajalta tarvitsemansa avun ja valvonnan määrä. • Omaishoidon sitovuutta ja vaativuutta arvioidessa huomioidaan omaishoidettavan saamat muut sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ja arvioidaan omaishoitajan osuutta hoitokokonaisuudesta. Jos hoitovastuu on pääsääntöisesti muulla kuin omaishoitajalla, voidaan omaishoidon tuen palkkioluokkaa alentaa tai omaishoidon tuki olla kokonaan myöntämättä. • Omaishoitajan antaman hoidon sitovuuden tai vaativuuden muuttuessa omaishoidon tuen myöntäminen ja hoitoisuusluokka arvioidaan tarvittaessa uudelleen. <p>Edellytykset omaishoitajalle</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaishoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon vaatimuksia ja hän soveltuu tehtävään ikänsä, voimavarojensa ja elämäntilanteensa osalta. Alle 18-vuotias henkilö tai palkattu työntekijä eivät voi toimia omaishoitajana. Alaikäisen lapsen hoidon ja muun huolenpidon järjestäminen omaishoitona edellyttää hänen kaikkien huoltajiensa suostumusta. • Omaishoitaja sitoutuu omaishoitosopimuksella vastaamaan omaishoidosta. • Omaishoitaja toimii hoidettavan edun mukaisesti ja ottaa hänen toiveensa ja näkemyksensä huomioon. • Omaishoitajalta edellytetään kykyä toimia yhteistyössä hyvinvointialueen omaishoidosta vastaavan työntekijän ja muiden hoitoon osallistuvien tahojen kanssa. • Omaishoito ei vaaranna omaishoitajan terveyttä tai turvallisuutta. • Omaishoitajalla on ilmoitusvelvollisuus, jos hoidossa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia. <p>Hoitoisuusluokat myöntämisperusteineen kuvataan alla erikseen lasten ja nuorten sekä aikuisten osalta. Hoitoisuusluokka ja</p>
--	--	--

		<p>omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio määräytyvät porrastettuna omaishoitajan antaman hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Hoitoisuusluokkien kuvauksista tulee pääsääntöisesti täyttyä kaikki kohdat.</p>
	<p>Lapset ja nuoret (0-17v)</p>	<p>1. Päivittäinen toistuva hoidontarve</p> <p>Hoidon sitovuus ja vaativuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaishoito on sitovaa ja sisällöltään vaativaa verrattuna tavanomaiseen vanhemmuuteen lapsen tai nuoren ikätaso huomioiden • Omaishoidettavan avun, hoidon, ohjauksen ja valvonnan tarve on ikätasoon verrattuna toistuvaa ja runsasta useissa päivittäisissä toimissa. • Omaishoidettava ei pysty olemaan ikätasoisesti yksin. • Omaishoidettavalla ei ole yöllistä avuntarvetta, tai avuntarve öisin on vähäinen. Tähän ryhmään voivat kuulua myös öisin runsaasti apua tarvitsevat lapset ja nuoret, joiden hoitovastuu päivällä ei ole omaishoitajalla. • Lapsen tai nuoren hoidon toteuttaminen edellyttää hoidosta huolehtivan erityistä perehtyneisyyttä lapsen tai nuoren käyttäytymisen erityispiirteisiin ja/tai hoito- ja kuntoutustoimenpiteisiin. • Omaishoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella (esimerkiksi päiväkodissa, koulussa, päivätoiminnassa), ilman että hoitopalkkio muuttuu. <p>2. Ympäri vuorokautinen hoidontarve</p> <p>Hoidon sitovuus ja vaativuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaishoito on sitovampaa ja sisällöltään vaativampaa kuin 1. hoitoisuusluokassa, verrattuna tavanomaiseen vanhemmuuteen lapsen tai nuoren ikätaso huomioiden • Omaishoidettavan avun, hoidon, ohjauksen ja valvonnan tarve henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa on ikätasoon verrattuna pääsääntöisesti ympärivuorokautista

		<ul style="list-style-type: none"> • Omaishoidettava tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa myös yöaikaan. Yöaikaan tarvittava hoito ja huolenpito on toistuvaa ja säännöllistä. • Hoitotyö edellyttää omaishoitajalta jatkuvaa läsnäoloa ja erityistä perehtyneisyyttä lapsen tai nuoren käyttäytymisen erityispiirteisiin ja/tai hoito- ja kuntoutustoimenpiteisiin • Omaishoidettavaa ei voi jättää yksin • Omaishoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella (esimerkiksi päiväkodissa, koulussa tai päivätoiminnassa), ilman että hoitopalkkio muuttuu. <p>3. Erittäin vaativat vaiheet</p> <p>Tähän hoitoisuusluokkaan kuuluvat hoidollisesti raskaassa siirtymävaiheessa tai erittäin vaativan ympärivuorokautisen hoidon tarpeessa olevat asiakkaat, pääsääntöisesti lyhytaikaisesti.</p> <p>Hoidon sitovuus ja vaativuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaishoito on erittäin sitovaa ja sisällöltään erityisen vaativaa, verrattuna tavanomaiseen vanhemmuuteen lapsen tai nuoren ikätaso huomioiden. • Omaishoidettavan avun, hoidon, ohjauksen ja valvonnan tarve lähes kaikissa päivittäisissä toiminnoissa on ympärivuorokautista. • Omaishoidettavan toimintakyky tai terveydentila vaatii omaishoitajan erityistä perehtyneisyyttä ja fyysistä apua tai valvontaa edellyttäviä hoidollisia toimenpiteitä joka yö. • Hoitotyö edellyttää omaishoitajalta ympärivuorokautista läsnäoloa. • Omaishoidettavan toimintakyky tai terveydentila on sellainen, että hän ei voi osallistua säännöllisesti osaa päivästä tai viikoittain kodin ulkopuoliseen toimintaan (esimerkiksi koulunkäynti). <p>Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti hoitoisuusluokan 3 hoitopalkkiota ei makseta, jos hoitajalla on tältä ajalta vähäistä suurempia tuloja tai hän olisi samalta ajalta oikeutettu</p>
--	--	---

		saamaan sairausvakuutuslain 10 luvun mukaista erityishoitorahaa (alle 16-vuotias lapsi) tai vuorotteluvapaalain 13 §:n mukaista vuorottelukorvausta (Laki omaishoidon tuesta 5 §).
--	--	--

4 Liite: Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

4.1 Dokumentin tarkoitus

1.1.2023 alkaen Espoo, Hanko, Inkoo, Karkkila, Kauniainen, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti yhdistyvät hyvinvoinnin ja terveyden toimialojen osalta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueeksi.

Tämä ohje ohjaa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Ohjeessa tarkennetaan päätöksentekoon liittyviä käytäntöjä, periaatteita ja lähtökohtia.

Toimeentulotuen kohtuullisuusharkinnasta ja myöntämisperusteista on tehty lisäksi erillinen liite, joka toimii tämän ohjeen tukena.

4.2 Valmisteluryhmä

Ohje on valmisteltu hyvinvointialueen valmistelun yhteydessä taloudellisen tuen valmisteluryhmässä (puheenjohtaja Kaisa Palomäki) loppukesästä 2022.

4.3 Muutoshistoria

Versio	Päivämäärä	Muutoskuvaus	Tekijä(t)
	15.8.2022	Hyväksytty valmisteluryhmässä	

4.4 Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

4.5 Soveltamisohjeen tarkoitus

Toimeentulotukea myönnettäessä noudatetaan Lakia toimeentulotuesta (1412/1997), Lakia toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta (815/2015) siihen tehtyine lisäyksineen ja sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua Opas toimeentulotukilain soveltajille (STM, 2013:4) siltä osin, kuin se vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Soveltamisohje on tarkoitettu selkiyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen perusteita, menettelytapoja ja tuen määräytymistä. Soveltamisohjeen tarkoituksena on myös taata hyvinvointialueen asukkaille yhdenvertainen käytäntö toimeentulotukilakia sovellettaessa. Hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistamaa ohjetta ei voi kuitenkaan käyttää yksinomaan päätöksen perusteluina, vaan päätösten tulee aina perustua toimeentulotukilain säädöksiin. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki ovat sosiaalityön työvälineitä ja päätöksiä tehtäessä tulee käyttää tapauskohtaista harkintaa.

Pääsääntöisesti perustoimeentulotuen, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on turvata välttämätön perusturva, kuten ruoka ja asuminen. Täydentävän toimeentulotuen myöntämisen perusteena voi olla, jokin asiakkaan elämäntilanteeseen liittyvä erityinen syy, jota ei ole huomioitu perustoimeentulotuessa. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen perusteena on tilanteen tai tuen tarpeen pitkittymisen ehkäisy.

Jos syntyy huoli muunkin kuin taloudellisen tuen tarpeesta, on laadittava palvelutarpeen arvio. *Mikäli asiakkaan haettavan tuen määrä on korkea tai velkaantuminen on toistuvaa, yksittäinen viranhaltija ei voi tehdä päätöstä konsultoimatta johtavan viranhaltijan tai aikuissosiaalityön tiimin kanssa.*

4.6 Toimeentulotuen osat

Toimeentulotuki koostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta.

Kansaneläkelaitos (Kela) ratkaisee perustoimeentulotuen, johon kuuluvat perusosa ja muut perusmenot. Perustoimeentulotuen määrä perustuu toimeentulotukilaissa määriteltujen menojen ja käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotukseen. <http://www.kela.fi/toimeentulotuki>

Tarkemmat tiedot perustoimeentulotukeen sisältyvistä menoista sekä niiden myöntämisperusteista löytyvät Kelan sivuilta. <https://www.kela.fi/kelan-etuusohjeet>

Hyvinvointialue myöntää tarveharkinnan perusteella täydentävää toimeentulotukea ja ehkäisevää toimeentulotukea.

4.7 Toimeentulotuen hakeminen ja päätöksenteko

Vastuu perustoimeentulotuen myöntämisestä siirtyi Kelalle 1.1.2017, ja vastuu täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisestä siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023. Hyvinvointialueelta voi hakea harkintaan perustuvaa täydentää ja ehkäisevää toimeentulotukea, mutta pääsääntöisesti aina ensin tulee hakea perustoimeentulotukea Kelasta. Täydentävän toimeentulotuen arvioinnissa hyödynnetään Kelassa tehtyä päätöstä ja laskelmaa. Hyvinvointialueen sosiaalitoimen työntekijä tarkistaa perustoimeentulotuen myöntämistä koskevat tiedot yhteiskäyttöjärjestelmän kautta.

Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea voi hakea samalla kun haetaan perustoimeentulotukea Kelasta. Kun perustoimeentulotuen hakemuksessa on esitetty muita kuin toimeentulotuen perusosaan ja perusmenoihin kuuluvia menoja, Kela toimittaa hakemuksen asiakkaan pyynnöstä hyvinvointialueelle tehtyään päätöksen perustoimeentulotuesta. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 14 d §).

Hakemus täydentävästä tai ehkäisevästä toimeentulotuesta tehdään hyvinvointialueelle, kun hakija on jo saanut Kelassa tehdyn päätöksen perustoimeentulotuesta hakemusta koskevalle ajalle. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 14 §.) Toimeentulotukea haetaan kirjallisesti, sähköisesti, varatulla vastaanottoajalla tai muulla viranomaisen hyväksymällä tavalla. Päätös toimeentulotuesta on tehtävä viivytyksettä viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä (ma-pe) hakemuksen saapumisesta.

Asiakkaita ohjataan hakemaan täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea ensisijaisesti lomakkeella tai sähköisesti. Kirjallinen ja sähköinen hakeminen edistää asiakkaan oikeusturvan toteutumista, kun asiat ja perustelut tulevat kirjattua, niin kuin asiakas on ne tarkoittanut. Hallintolain 19 § todetaan, että asian voi panna vireille myös suullisesti viranomaisen suostumuksella. Suullisten hakemusten vastaanottamiseen liittyy olennaisesti asiakkaan edun sekä yksilöllisen tilanteen ja tarpeiden huomioiminen. Tällaisia tilanteita ja tarpeita ovat esimerkiksi

- akuutit kriisitilanteet, joissa asia tulee saada vireille viipymättä päätöksentekoa varten.
- kun asiakas ei pysty heikentyneestä toimintakyvystä, luku- tai kirjoitustaidottomuudesta tai muusta vastaavasta syystä johtuen hakemaan täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea kirjallisesti tai sähköisesti.

Suullisen täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen hakemuksen käsittelee aina hakemuksen vastaanottaja.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätäntävällästä säädetään delegointisäännössä.

Hyvinvointialueen päätöksentekijät arvioivat aina erikseen jokaisen hakemuksen yhteydessä onko täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiselle perusteita. Tuen tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- asiakkaan tai perheen yksilöllinen elämäntilanne
- toimeentulotukilain mukaiset tavoitteet
- toimeentulotuen viimesijaisuus
- toimeentulotukiasiakkuuden kesto
- tuen kohtuullisuus ja välttämättömyys suhteessa toimeentulotuen viimesijaisuuteen, toimeentulotukiasiakkuuden keston ja toimeentulotukilain mukaisten tavoitteiden edistämiseen.

4.8 Kiireellinen toimeentulotuki

Kun hakijan toimeentulotuen tarve on kiireellinen, hakemus on käsiteltävä hakemuksen saapumispäivänä tai sitä seuraavana arkipäivänä. Kelan myöntämä perustoimeentulotuki on ensisijainen toimeentulotuen muoto myös kiireellisissä toimeentulotuen tarpeissa. Kela tekee päätökset perustoimeentulotuesta kiireellisenä tarpeen vaatiessa. Hakijaa ohjataan tekemään perustoimeentulotukihakemus Kelalle ja pyytämään Kelaa käsittelemään hakemus kiireellisenä. Kiireellisessä tilanteessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta, muussa tapauksessa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 14 b §, 14 c §).

Kiireellistä perustoimeentulotukea haettaessa hakijan on asioitava Kelan palveluneuvojan kanssa henkilökohtaisesti joko puhelimitse tai toimistossa ja esitettävä perusteet kiireellisyydelle. Kiireellisen tuen tarve voi syntyä esimerkiksi alla mainituilla perusteilla:

- akuutti tarve ravintomenoihin
- sähkönsaanti tai lämmitys vaarantuu
- akuutit lääketarpeet
- häätö tai häätöuhka, akuutti tarve
- matkakulut (sairaalasta kotiutuminen)
- sairastuminen tai onnettomuus (sairaalahoido, tulipalo)
- perhekriisi (ero tai perheväkivalta, läheisen kuolema)
- rikoksen uhriksi joutuminen.

Hyvinvointialue voi myöntää toimeentulotukea poikkeustilanteissa kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi ilman, että oikeutta perustoimeentulotukeen on arvioitu ja ratkaistu Kelassa (TTL 14 §). Tällöin tuki on ehkäisevää toimeentulotukea, eikä sitä oteta tulona huomioon perustoimeentulotukipäätöksessä. Virka-ajan ulkopuolella ennakoimattomat tilanteet arvioidaan sosiaali- ja kriisipäivystyksessä.

Täydentävän toimeentulotuen päätöstä ei tehdä kiireellisenä ilman Kelan laskelmaa ja päätöstä. Päätöksen ehkäisevästä toimeentulotuesta (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 13 §) voi tehdä ilman Kelan päätöstä ja laskelmaa, mikäli asia on kiireellinen ja arvioidaan, ettei asiakkaalle synny oikeutta perustoimeentulotukeen.

4.9 Täydentävä toimeentulotuki

Täydentävää toimeentulotukea voidaan harkinnalla myöntää henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuviin, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi, tarpeelliseksi harkittuihin menoihin (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 7 c §).

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä hakijalla tulee olla Kelan päätös kyseiselle kuukaudelle. Pieni ylijäämä Kelan tekemässä perustoimeentulotuen laskelmassa voidaan harkinnalla jättää huomioimatta päätöksessä täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä.

Täydentävän toimeentulotuen harkinnassa huomioon otettavia asioita

- Hakijalla on muita kuin perustoimeentulotuessa huomioitavia asumismenoja
- Hakijalla on lapsen harrastusmenoja, joiden huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi
- Hakija on ollut pitkäaikaisesti tai toistuvasti toimeentulotuensaajana
- Hakijalla on erityinen elämäntilanteeseen ja olosuhteisiin liittyvä tarve tai meno, jonka huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi
- Hakijalla on pitkäaikainen tai vaikea sairaus tai muu erityinen tilanne, eivätkä perustoimeentulotuki ja muut etuudet kata kaikkia tarpeelliseksi katsottuja menoja. Hakijalla on oltava julkisesta terveydenhuollosta esitetty lääkärinlausunto tai muu asiantuntijan selvitys. Menoina hyväksytään ensisijaisesti julkisen terveydenhuollon kulut.

Täydentävässä toimeentulotuessa on menoja, joita voidaan normittaa ja ohjeistaa. Nämä menot määritellään erillisessä liitteessä. Täydentävä toimeentulotuki on lisäksi suunnitelmallisen sosiaalityön väline, joka edellyttää joissakin tilanteissa asiakkaan elämäntilanteen kartoittamista yhdessä hänen kanssaan.

Täydentävää toimeentulotukea voi olla mahdollista saada esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- kohtuullinen edunvalvontapalkkio
- kohtuulliset harrastuskulut
- hautaukseen ja hautajaisiin liittyvät välttämättömät kustannukset

- välttämättömät kodinhankinnat. Näitä voivat olla esimerkiksi astiat, huonekalut, kodintekstiilit, kodinkoneet ja kodin perustamiskustannukset
- eräät lastentarvikkeet, esimerkiksi polkupyörät, lastenvaunut tai rattaat
- opiskelusta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset esimerkiksi niiden osalta, joita maksuton toinen aste ei koske
- tuetun loman eli järjestön tai yhdistyksen järjestämän loman omavastuuosuus ja kohtuulliset matkakustannukset
- tutkintojen rinnastamispäätös.

4.10 Ehkäisevä toimeentulotuki

Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 13 §: Kunta [myöhemmin hyvinvointialue] myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

Ehkäisevä toimeentulotuki on osa viimesijaista taloudellista tukea ja se on suunnitelmallisen sosiaalityön väline. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta, omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää lapsiperheille ja nuorille esimerkiksi

- vanhemmuuden tukemiseksi ja lapsen kasvuolosuhteiden turvaamiseksi erityisesti monilapsisille perheille sekä perheille, joissa on vammaisia tai vakavasti sairaita lapsia
- nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin ja aktivointia tukeviin toimenpiteisiin.

Lisäksi ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää

- ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi
- äkillisestä kriisistä johtuvien vaikeuksien lievittämiseksi
- pitkäaikaisen toimeentulotuen tarpeen katkaisemiseksi
- muuhun tuen saajan sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista edistävään tarkoitukseen.

Ehkäiseväksi toimeentulotueksi luokitellaan muun muassa vuokra-, sähkö- ja vesilaskujen rästimaksut. Päätöstä tehtäessä huomioidaan

kuitenkin asiakkaan mahdollisuudet selvittää rästimaksuista itse maksusuunnitelman tai perustoimeentulotuen tuloylijäämän avulla.

Ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään yleensä kertaluonteisesti, ellei henkilön tilanne toisin vaadi. Sen tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä ei ole rajattu yllä mainittuihin tarkoituksiin, vaan tukea tulee käyttää tarpeen mukaan. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen ei ole riippuvainen asiakkaan oikeudesta perustoimeentulotukeen, vaan tukea myönnettäessä huomioidaan asiakkaan tosiasiallinen taloudellinen tilanne. Tuen tarvetta arvioitaessa tulee selvittää, onko hyvinvointialue velvollinen järjestämään palvelun sosiaalihuoltolain tai muun lainsäädännön perusteella.

4.11 Välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen

Jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu (Sosiaalihuoltolain 12 §). Lähtökohtana on asiakkaan tuen tarve, jonka arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö. Välttämätön toimeentulo voidaan turvata ehkäisevällä toimeentulotuella tai sosiaalihuoltolain 12 §:n perusteella. Ensisijaisesti Kela myöntää kiireellisen toimeentulotuen kunnassa oleskelevalle (ruoka ja lääkkeet). Hyvinvointialueella arvioidaan henkilön majoitustarve sekä muun välttämättömän taloudellisen tuen tarve.

Paperittomana pidetään henkilöä, joka asuu ja elää jossakin valtiossa ilman täyttä laillista oleskeluoikeutta. Paperittomaksi ei katsota henkilöä, jonka oleskelun luonne on muuta kuin tilapäistä. Kotikuntalain mukainen kotikunta puoltaa osaltaan oleskelun luonteen arvioimista muuksi kuin tilapäiseksi. Ennen tuen myöntämistä tulee selvittää, onko henkilö saanut vastaanottorahaa vastaanottokeskuksesta, perustoimeentulotukea Kelasta tai tukea toiselta **hyvinvointialueelta**. Henkilöä on voitu avustaa **kunnasta tai hyvinvointialueelta** aiemmin asiakastietojärjestelmän keinotekoisella henkilötunnuksella tai hänellä voi olla henkilötunnus.

Hyvinvointialue voi hakea Kelasta valtionkorvausta kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden paperittomien (joiden vastaanottopalvelut on päätetty) kiireellisiin ja välttämättömiin sosiaalihuollon kustannuksiin. Näitä ovat ruoka, lääkkeet ja tilapäinen majoitus.

4.12 Toimeentulotuen omavalvonta ja muutoksenhaku

Toimeentulotuen määräaikoja seurataan jatkuvasti. Jokaisen toimeentulotuen päätöksentekijän velvollisuus on varmistaa, että toimeentulotuen hakemukset käsitellään lakisääteisessä käsittelyajassa. Johtavat sosiaalityöntekijät seuraavat lakisääteisen palveluajan toteutumista arkipäivittäin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) seuraa toimeentulotuen käsittelyaikoja valtakunnallisesti ja pyytää seurantatiedot jatkossa hyvinvointialueilta.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätösten oikeellisuutta ja sisältöä seurataan päivittäin toimeentulotuen päätösten toimeenpanon yhteydessä sekä johtavien sosiaalityöntekijöiden tekemillä pistotarkistuksilla. Havaittuihin virheellisyyksiin puututaan välittömästi. Jos asiakas havaitsee saamassaan toimeentulotuen päätöksessä virheen, päätös voidaan tarkistaa ja oikaista. Asiakas ottaa tällöin yhteyttä päätöksentekijään joko puhelimitse tai kirjallisesti.

Jokaisen päätöksen liitteenä on ohje myös muutoksenhakuun. Vapaamuotoinen kirjallinen muutoksenhaku osoitetaan hyvinvointialueen yksilöasioiden jaostolle. Muutoksenhaku tulee tehdä 30 päivän sisällä siitä, kun asiakkaan voidaan katsoa saaneen päätöksen. Jaosto voi todeta, että viranhaltija päätöstä ei muuteta. Jaosto voi myös kumota viranhaltijan päätöksen tai palauttaa hakemuksen uudelleen käsiteltäväksi päätöksentekijälle. Jos asiakas on tyytymätön jaoston päätökseen, asiakas voi hakea edelleen muutosta hallinto-oikeudelta.

Jos toimeentulotuen myöntäminen on perustunut tahallaan annettuihin erehdyttäviin tietoihin tai 17 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tahalliseen laiminlyöntiin, Kansaneläkelaitos tai hyvinvointialue voi periä tuen takaisin näiden tietojen antajalta tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöneeltä siltä osin kuin tuen myöntäminen on perustunut tästä syystä virheellisiin tietoihin.

4.13 Lastensuojelun jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisen ohje

Kunnan jälkihuoltovelvoite syntyy, mikäli nuori on ollut sosiaalitoimen huostassa tai hän on ollut sijoitettuna puoli vuotta avohuollon tukitoimena. Jälkihuollon nuoren taloudellisesta tukemisesta määrätään lastensuojelulain 12. luvussa.

Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta. (Lastensuojelulaki 75§, 3. mom.)

Jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää asumiseen, opintojen ja työllistymisen tukemiseen sekä muuhun itsenäistymiseen. Taloudellista tukea voidaan myöntää

1. Perustoimeentulotukena (Kela)
2. Täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena
3. Lastensuojelulain mukaisena jälkihuollon taloudellisena tukena
4. Itsenäistymisvaroista

Jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren kohdalla täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää perustoimeentulotuen täydentämiseen silloin, kun asiakkaalla on toimeentulotukioikeus ja hän sitä hakee. Jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää muissa tilanteissa, joissa jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta on perusteltua lastensuojelulain mukaisesti tukea taloudellisesti hänen kuntoutumisensa ja asumisensa tukemiseksi ja turvaamiseksi. Jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisestä päättää sosiaalihuollon ammattihenkilö. Lastensuojelulain 30 § mukaan jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen.

Lastensuojelulain mukaista jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää:

- Autokouluun
- Harrastuksiin
- Matkoihin sukulaisten tai nuorelle läheisten henkilöiden luokse
- Opintoihin
- Perhejuhliin
- Harkinnanvaraisena tilapäisenä tukena pakollisissa asumis-, ruoka- tai lääkemennoissa

Jos lapsella tai nuorella on sijoituksen aikana perintäkelpoisia etuuksia, sosiaalitoimi varaa lastensuojelulain 77 § mukaisesti perityistä etuuksista 40% itsenäistymistä varten. Näitä kertyneitä varoja kutsutaan itsenäistymisvaroiksi. Jos lapsella tai nuorella ei ole itsenäistymisvarjoja tai ne ovat riittämättömät, sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta tuetaan asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa. Jälkihuollossa olevalle nuorelle voidaan myöntää lastensuojelulain mukaisena jälkihuollon taloudellisena tukena alkuavustusta.

Lastensuojelulain mukaisen jälkihuollon taloudelliseen tukeen sisältyy menoja, joita voidaan normittaa ja ohjeistaa. Nämä menot määritellään erillisessä liitteessä. Jälkihuollon taloudellista tukea arvioidaan yksilöllisesti jälkihuollon asiakassuunnitelman laatimisen yhteydessä.